

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023, 5.10.klo 9.30 (HE 154/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Riikka Venesjärvi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Ympäristövaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskuksen lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2023 pääluokkaan 35 liittyen. Ympäristöministeriön hallinnonalan strategiset painopisteet ovat 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Luonnonvarakeskus keskittyy lausunnossa oman toimialansa asioihin ja vastaa lausunnossa erityisesti kohtaan ympäristön- ja luonnonsuojelu. Lausuntoa on pyydetty pääluokan 35 osalta, joten Luonnonvarakeskuksen perusrahoitus ei sisälly tähän.

2 Lausunto

Strateginen painopiste 1: Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Esityksen mukaan luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyä osana metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta. Suojelualueverkoston kehittämiselle on METSO-ohjelmassa asetettu 96 000 hehtaarin tavoite vuoteen 2025. Luonnonvarakeskus muistuttaa, että METSO-ohjelman tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että ohjelman rahoitus metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin säilyy vähintään nykytasollaan. Huomioitava on, että METSO-ohjelman suojelutavoitteiden painotus Etelä-Suomeen myös nostaa korvausten keskihintoja. METSO-ohjelman riittävän rahoitustason säilyminen tukee Euroopan unionin biodiversiteettistrategian sitoumusten kansallista toimeenpanoa.

Ennallistamistoimenpiteiden vaikutusten suorista ja välillisistä kustannuksista ja hyödyistä tarvitaan enemmän kokonaisvaltaista arviointia. Lisätutkimusta tarvitaan erityisesti heikentyneessä tilassa olevista elinympäristöistä ja ennallistettavista alueista. Esityksen mukaan Helmi-elinympäristöohjelmassa parannetaan luontotiedon laatua ja saatavuutta. Luonnonvarakeskus ehdottaa, että luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen lisäksi tutkimuksella tuetaan ennallistamisen kohdistamiseen tarvittavia kustannusvaikuttavuuslaskelmia. Lisätutkimusta tarvitaan myös puun saatavuuden muutosten vaikutuksista metsäsektorin arvonalisäykseen, kerrannaisvaikutuksiin yhteiskunnassa ja työllisyyteen.

Esityksen mukaan lajien suojelua toteutetaan muun muassa turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä

luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta. Luonnonvarakeskus huomauttaa, että täydennettävän tietopohjan tulee myös sisältää arvio geneettisen monimuotoisuuden ja populaatioiden geneettisen rakenteen nykytilasta arviointitietopohjan salliessa.

Esityksessä on kohdistettu varoja rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen. Ihmisten ja luonnonvaraisten lajien väliset konfliktit aiheuttavat haitallisia vaikutuksia eläimille ja ihmisille ja voivat olla uhka kestäväälle kehitykselle, ruokaturvalle ja luonnonsuojelulle kaupungeissa ja maaseudulla. Luonnonvarakeskus ehdottaa myös tutkimuksen kohdistamista ratkaisujen kehittämiseen pyrkimyksenä ennaltaehkäistä villieläinkonflikteja ja siten vähentää niistä aiheutuvia vahingonkorvauksia.

Strateginen painopiste 2: Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Yhteiskunnallisessa vihreässä siirtymässä luonnon monimuotoisuus huomioidaan luonnonvarojen käyttöä koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Luonnonvarakeskus toteaa, että tämä edellyttää poikkitieteellisiä ratkaisuja ja erilaisten toimintamallien käyttöönottoa. Suojelualueiden hankinnan ja elinympäristöjen ennallistamisen lisäksi tarvitaan tutkimusta, joka edistää keinoja vahvistaa monimuotoisuutta luonnossa ja biotalouden tuotantojärjestelmissä. Esityksen pyrkimykset kiertotalouteen ja kasvihuonekaasujen vähentämiseen tukevat luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja vahvistamista.

Metsien kestävä käyttö vaatii luonnon monimuotoisuuden, ilmastovaikutusten ja talouden yhteensovittamista. Talousmetsien luonnonhoidolla voidaan toteuttaa puuntuotannolle rinnakkaisia luonnon monimuotoisuutta tukevia tavoitteita metsänkäsitelyssä. Luonnonhoidon vähimmäisvaatimukset perustuvat metsä- ja luonnonsuojelulakiin ja metsäsertifoinnin kriteereihin, mutta metsänomistaja voi näiden lisäksi tehdä vapaaehtoisesti lisätoimia. Luonnonvarakeskus ehdottaa, että luonnonsuojelussa vahvistetaan entisestään metsätalouden luonnonhoitotoimien tukemista muun muassa vapaaehtoisin markkinoin tai taloudellisiin kannustimiin perustuen. Nämä toimet tukevat myös vesien- ja ympäristönhoidon tavoitteita. Merkittävä osa luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeistä alueista on yksityisten maanomistajien alueilla, joten maanomistajat osallistavilla keinoilla mahdollistetaan biodiversiteettistrategian kansallisia tavoitteita.

Luonnonvarakeskus toteaa, että ennallistamistoimenpiteillä on mahdollisesti myönteisiä talous- ja työllisyysvaikutuksia ja elinympäristöjen kunnostukset tulee nähdä osana vihreää siirtymää. Euroopan unionin ennallistamisasetuksella on kattavat vaikutukset läpi yhteiskunnan, ja hyödyt voivat realisoitua pitkällä aikavälillä. Ennallistamistoimenpiteiden ja elinympäristöjen talouskäytön yhteensovittaminen tulee mahdollistaa ja lisää tutkimusta tarvitaan uusien ansaintamahdollisuuksien ja työpaikkavaikutusten arviointiin. Lisäksi markkinattomien ekosysteemipalvelujen ja niiden tuottamien hyötyjen tarkempi ja Suomen oloihin paremmin soveltuva arviointi on syytä tehdä.

Esityksessä on kohdistettu varoja vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen tavoitteena pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttaminen. Luonnonvarakeskus toteaa, että erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilan parantaminen on tärkeä tavoite, sillä

monimuotoiset vesielinympäristöt mahdollistavat elinvoimaiset ja tuottoiset kalakannat, ja niiden kestävä käytön. Vesistöjen vaellusesteiden purku on nähty luonto- ja elvytysvaikutuksiltaan kannattavaksi ennallistamistoimenpiteeksi. Luontopaneelin mukaan vaellusesteitä purkamalla ja kalojen lisääntymisalueita kunnostamalla voidaan parantaa virtavesielinympäristöjen tilaa ja samalla tukea paikallista työllisyyttä ja lisätä virkistysarvoja.

3 Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvedona Luonnonvarakeskus toteaa, että esityksen painopisteet erittäin hyviä. Esitys vastaa hyvin sille asetettuja yleisiä tavoitteita. Tiettyihin tavoitteiden saavuttamisen edellytyksiin liittyviä puutteita ja mahdollisia lisätutkimustarpeita on vielä tuotu esiin tässä lausunnossa. Tärkeimpiä nostoja ovat suojelualueiden hankinnan ja heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisen riittävä taso luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi. Lisäksi metsien kestävä käyttö vaatii luonnon monimuotoisuuden, ilmastovaikutusten ja talouden yhteensovittamista, ja vesielinympäristöjen kunnostamisella voidaan mahdollistaa elinvoimaiset ja tuottoiset kalakannat, ja niiden kestävä käyttö. Lisätutkimusta tarvitaan luonnon monikäytön taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten yhteensovittamiseksi.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 04.10.2022 klo 11:47:39.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Riikka Venesjärvi

Liitteet:

Tiedoksi: